

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΜΕΤΡΑ ΤΩΝ ΙΤΑΛΙΚΩΝ ΑΡΧΩΝ ΚΑΤΟΧΗΣ ΚΥΡΙΩΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΠΤΑΝΗΣΟΝ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΣΙΣ ΤΩΝ ΕΞΟΔΩΝ ΚΑΤΟΧΗΣ ΤΩΝ

ὑπὸ τοῦ Καθηγητοῦ Π. Β. ΔΕΡΤΙΑΗ

Εἰσαγωγή

Ἡ ἔρευνα τῆς Περιόδου τῆς Κατοχῆς τῆς Ἑλλάδος ἐμφανίζει ἰδιαίτερον καὶ πολλαπλοῦν ἐνδιαφέρον. Ἐχομεν εἰς γενικὰς γραμμὰς ἐξετάσει τὴν ἐν λόγῳ περίοδον ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῶν ἐξόδων κατοχῆς, ἅτινα ἐξοδα κατοχῆς συνιστοῦν δάνειον τῆς Ἑλλάδος πρὸς τὰς κατεχούσας αὐτὴν Χώρας (1).

Πρὶν ἐπεκτείνωμεν τὴν ἐξέτασιν τῶν ἐξόδων Κατοχῆς τῆς ἐν λόγῳ περιόδου, ἵνα λεπτομερέστερον καθωρίσωμεν τὰ ἐξοδα ταῦτα, κρίνομεν ἀναγκαῖον νὰ ὑπομνήσωμεν τὰ οἰκονομικὰ μέτρα, ἅτινα ἐλήφθησαν ὑπὸ τῶν Ἰταλικῶν Ἀρχῶν Κατοχῆς ἰδίως εἰς τὴν Ἑπτάνησον καὶ τὰ ἐξοδα κατοχῆς τῆς περιοχῆς ταύτης. Πράγματι, ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον παρέχει ἡ μεία τῶν οἰκονομικῶν μέτρων, τὰ ὁποῖα κατὰ τὴν περίοδον τῆς κατοχῆς ἐλήφθησαν ὑπὸ τῶν Ἰταλικῶν Ἀρχῶν Κατοχῆς καὶ ἴσχυσαν εἰς τὰς Νήσους τοῦ Αἰγαίου ὡς καὶ Ἰονίου Πελάγους. Διὰ τῶν μέτρων τούτων ἐσκοπεῖτο ἡ οἰκονομικὴ ἀπομόνωσις κυρίως τῶν περιοχῶν τῆς Ἑπτανήσου. Εἰδικώτερον πρὸς τοῦτο διὰ τῶν ληφθέντων μέτρων εἰς τὰς Ἰονίους Νήσους, ὡς γράφομεν κατωτέρω, ἐπεδιώχθη πλήρης ἀποχωρισμὸς τούτων ἀπὸ τῆς λοιπῆς Ἑλλάδος.

Α' Αἱ Σποράδες καὶ Κυκλάδες Νῆσοι καὶ ἡ Ἰταλικὴ Κατοχὴ

Μνημονεύομεν ἐν συνεχείᾳ π ρ ὦ τ ο ν τὰ μέτρα, τὰ ὁποῖα ἴσχυσαν εἰς τὰς Κυκλάδας καὶ Σποράδας Νήσους, συνάμα δὲ καὶ εἰς τὴν Ἑπτάνησον.

Τὰ μέτρα ταῦτα εἶναι τὰ ἀκόλουθα :

Καὶ π ρ ὦ τ ο ν ὅσον ἀφορᾷ τὰς Νήσους τοῦ Αἰγαίου διὰ τοῦ ἀπὸ 28ης Ματοῦ

1. Πρβλ. Π. Β. Δερτλιαῆ, Ἀριθμοὶ καὶ κείμενα τῶν ἐξόδων κατοχῆς καὶ ἡ ἀξίωσις τῆς Ἑλλάδος, Ἀρχεῖον Οἰκονομικῶν καὶ Κοινωνικῶν Ἐπιστημῶν, τ. Γ', ἔτους 1964, σελ. 490 καὶ ἐπ., ὅπου ἐξετάζεται καὶ ἡ νομικὴ πλευρὰ τοῦ θέματος τούτου καὶ συνοψίζονται τὰ ἐξοδα κατοχῆς, ὑπὸ τῶν Γερμανικῶν καὶ Ἰταλικῶν Ἀρχῶν, μετατρεπόμενα εἰς δολλάρια, ὑπολογίζονται δὲ εἰς 263 ἑκατ. δολλάρια (ἄνευ τόκων). Τοῦ ἰδίου, Τὸ Δημόσιον Χρέος τῆς Ἑλλάδος (ἐργασία βραβευθεῖσα ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν), Ἀθῆναι, 1960, σελ. 126 καὶ ἐπ., τοῦ ἰδίου, «Οἰκονομικὸς Ταχυδρόμος» τῆς 11ης Ἰουνίου 1964.

1942 Διατάγματος τοῦ Ἀνωτέρου Διοικητοῦ τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων τοῦ Αἰγαίου, Ναυάρχου Ι. Καμπιόνι, δὲν ἐπετράπη «πᾶσα μεταφορὰ κεφαλαίων, ὑπὸ οἰανδήποτε μορφήν, ἐκ τῶν ἐδαφῶν καὶ πρὸς τὰ ἐδάφη τῶν κατεχομένων ὑπὸ τῶν ἐνόπλων Ἰταλικῶν Δυνάμεων εἰς τὰς Κυκλάδας καὶ Σποράδας Νήσους. Οἱ κάτοικοι τῶν Κυκλάδων καὶ Σποράδων Νήσων ὑπεχρεώθησαν, ὅπως δηλώσουν εἰς τὴν Τράπεζαν τῆς Ρώμης «τὰ ξένα συναλλάγματα, τὰ κρατικά χαρτονομίσματα καὶ τὰ ξένα τραπεζογραμμάτια καὶ πᾶν ἄλλο μέσον, τὸ ὁποῖον θὰ ἠδύνατο νὰ χρησιμεύσῃ διὰ πληρωμᾶς ἐκτὸς τῆς Ἰταλίας, τοὺς ξένους τίτλους, τοὺς Ἰταλικούς τίτλους καὶ τοὺς τίτλους τῆς Ἡπειρωτικῆς Ἑλλάδος, οἵτινες εὐρίσκοντο εἰς χεῖρας των, ὡς καὶ τὰς πιστώσεις εἰς τὸ ἐξωτερικόν». Ἡ χρῆσις τῶν μέσων τούτων ἠδύνατο νὰ ἐπιτραπῇ κατόπιν ἀδείας τῆς Ἀνωτέρας Διοικήσεως τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων τοῦ Αἰγαίου. Οἱ ἀναχωροῦντες ἐκ τῆς ἀνωτέρω περιοχῆς διὰ τὴν Ἡπειρωτικὴν Ἑλλάδα ἢ προσερχόμενοι ἐκ τῆς Ἡπειρωτικῆς Ἑλλάδος ἠδύνατο νὰ ἔχουν μεθ' ἑαυτῶν ποσὸν μέχρι 5.000 δραχμῶν.

Ἐπίσης, δεύτερον, ἐπηκολούθησαν μεταγενεστέρως τὰ ὑπ' ἀριθ. 32 καὶ 33 τῆς 20 Φεβρουαρίου 1943 Διατάγματα τοῦ αὐτοῦ Διοικητοῦ, δυνάμει τῶν ὁποίων καθορίσθη, ὅτι τὸ μόνον νόμισμα, τὸ ὁποῖον ἠδύνατο νὰ κυκλοφορῇ εἰς τὰς Κυκλάδας καὶ Σποράδας ἦτο τὸ ἐλληνικὸν νόμισμα. Ἐπετράπη εἰς τοὺς εἰσερχομένους εἰς τὴν ἀνωτέρω περιοχὴν ἢ τοὺς ἐξερχομένους ἐκ ταύτης, ὅπως ἔχουν μεθ' ἑαυτῶν ποσὸν μέχρι 40.000 δραχμῶν, ἐτέθη δὲ ὑπὸ ἔλεγχον καὶ περιορισμὸν πᾶσα συναλλαγή μεταξὺ τῶν κατοίκων τῶν νήσων τούτων καὶ τῆς λοιπῆς Ἑλλάδος.

Ἐξ ἄλλου, τρίτον, διὰ διαταγῶν τῶν Πολιτικῶν Ἐπιτροπᾶτων ἐπεβλήθησαν καὶ μεταβολαὶ εἰς τὸν τρόπον τῆς λειτουργίας τῶν Δημοσίων Ταμείων.

Τὴν ἄρσιν τῶν μέτρων τούτων καὶ τὴν ἀποκατάστασιν ὁμαλῶν οἰκονομικῶν σχέσεων μεταξὺ τῶν Νήσων τοῦ Αἰγαίου καὶ τῆς λοιπῆς Ἑλλάδος ἢ Κυβέρνησις τῶν Ἀθηνῶν ἐπεδίωξεν ἀπὸ τὰς ἐν Ἀθήναις Ἰταλικὰς Ἀρχάς, ἄνευ ὅμως ἀποτελέσματος. Διὰ τοῦτο τὰ μέτρα ταῦτα ἤρθησαν μετὰ τὴν συνθηκολόγησιν τῆς Ἰταλίας.

Β' Αἱ Ἴονιοι Νῆσοι καὶ αἱ δαπάναι Κατοχῆς

Γενικαὶ κρίσεις

Ἀλλὰ πρέπει νὰ ὑπομνήσωμεν, ὅτι μέτρα περισσότερον περιοριστικὰ ἐλήφθησαν εἰς τὰς Ἴονιους Νήσους. Πράγματι, δυνάμει τῶν ὑπ' ἀριθ. 111 καὶ 112 τῆς 22 Φεβρουαρίου 1942 Διαταγμάτων τοῦ Ντοῦτσε εἰσῆχθη εἰς τὰς Ἴονιους Νήσους ὡς νόμισμα ἡ ἰταλικὴ δραχμή, ἀπηγορεύθη δὲ ἡ κυκλοφορία οἰασδήποτε ἄλλης ἀξίας. Αἱ ἐλληνικαὶ δραχμαὶ καὶ αἱ δραχμαὶ τοῦ Μεσογειακοῦ Ταμείου Πίστεως διὰ τὴν Ἑλλάδα ἔπρεπε νὰ ἀνταλλαγοῦν, συμφώνως πρὸς τὸ ὑπ' ἀριθ. 101 τῆς 14 Ἀπριλίου 1942 Διάταγμα τοῦ Ἀρχηγοῦ τῶν Πολιτικῶν Ὑποθέσεων τῶν Ἰονίων Νήσων, ἀπὸ τῆς 20 μέχρι τῆς 27 Ἀπριλίου 1942 δι' ἰονικῶν δραχμῶν. Μετὰ τὴν 27ην Ἀπριλίου 1942 ἀπηγορεύετο ἡ κυκλοφορία οἰοδήποτε ἄλλου νομίσματος πλὴν τῶν ἰονικῶν δραχμῶν. Ἡ ἀνταλλαγή τῶν ἐλληνικῶν δραχμῶν ὡς καὶ τῶν μεσογειακῶν δραχμῶν δι' ἰονικῶν δραχμῶν ἐγένετο μὲ τὴν σχέσιν 1 μεσογειακῆς δραχμῆς πρὸς 1 ἰονικὴν δραχμὴν. Πρὸς τοῦτο ὑπεχρεώθησαν οἱ κάτοικοι ν' ἀνταλλάξουν καὶ τὰς

εις χειρας των μεσογειακῶν ἢ ἑλληνικῶν δραχμῶν διὰ τῶν καταστημάτων τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, τὰ ὅποια ἐπλασιώσαν μετὰ Ἰταλοῦς ὑπαλλήλους.

Ἐπίσης ἐλειτούργησεν Ἰταλικὴ Ἀγροτικὴ Τράπεζα, τῆς ὁποίας τὸ προσωπικὸν ἦσαν Ἰταλοί.

Ἐν ἔτος μετὰ τὴν ἐγκατάστασιν τῶν Ἀρχῶν Κατοχῆς ἀπεμακρύνθη ἡ Ἑλληνικὴ Χωροφυλακὴ, πλήρως ἀντικατασταθεῖσα ὑπὸ Διοικήσεως Καραμπινιέρων τόσο ἐν τῇ Κεντρικῇ Διοίκησιν, ὅσον καὶ ἐν τῶν τοπικῶν διοικήσεσι καὶ τὰ τμήματα.

Ὁμοίως ἐν ἐπίκαιρα σημεῖα ἐγκατεστάθη δύναμις οἰκονομικῆς ἀστυνομίας, ἀπηγορεύθη δὲ ἡ ἐξαγωγή προϊόντων τῶν Νήσων ἐν τῇ Ἠπειρωτικῇ Ἑλλάδι.

Ἐν τῶν Ἰονίων Νήσοις μετὰ τὴν Κέρκυραν ἐγκατεστάθη Ἰταλικὴ Πολιτικὴ Διοίκησις ὑπὸ τὸν Pierro Parroni, ὑπὸ ταύτην δὲ ὑπῆχθησαν ἅπασαι αἱ Ἀρχαί.

Ἐν ἐκάστην Νήσον διωρίσθη τοπικὸς πολιτικὸς διοικητής, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐξηρτῶντο ἅπασαι αἱ ἀρχαί τῆς Νήσου καὶ δι' αὐτοῦ διωχεύοντο αἱ διαταγαὶ τοῦ Πολιτικοῦ Διοικητοῦ τῶν Ἰονίων Νήσων.

Ἐπίσης πρέπει νὰ ὑπομνησθῆ, ὅτι οὐδεὶς νόμος ἢ διάταγμα, δημοσιευθεὶς καὶ ἰσχύων ἐν τῇ Ἠπειρωτικῇ Ἑλλάδι εἰσῆχθη ἢ ἰσχυσεν ἐν τῇ Ἑπτάνησον, ἐκτὸς τῶν πρὸ τῆς Κατοχῆς ἰσχυόντων νόμων καὶ ἐφ' ὅσον ἐπὶ τῶν διὰ τῶν νόμων τούτων καθοριζομένων δὲν ἐδημοσιεύθησαν νέαι διαταγαὶ τῆς Ἰταλικῆς Πολιτικῆς Διοικήσεως.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰ ληφθέντα ἐκπαιδευτικὰ μέτρα ἐν τῇ Ἑπτάνησον, ὑπεθυμίζομεν, ὅτι ἐν τῇ Κέρκυρᾳ παρὰ τῇ Πολιτικῇ Διοίκησει διωρίσθη Ἐπόπτης Σχολείων τῶν Ἰονίων νήσων ἐπὶ βαθμῶ Γενικοῦ Ἐπιθεωρητοῦ, ἀσκῶν τὴν ἐποπτείαν ἐπὶ ὅλων τῶν βαθμίδων τῆς ἐκπαιδεύσεως. Ἐν τῇ Γυμνάσιᾳ διωρίσθη Ἰταλὸς Γυμνασιάρχης, ἐπεβλήθη δὲ ὠρολόγιον καὶ ἀναλυτικὸν πρόγραμμα τῆς Ἰταλικῆς Ἀυτοκρατορίας, ὡς καὶ ἐορτολόγιον, καταργηθέντος τοῦ ἑλληνικοῦ προγράμματος καὶ ἐορτολογίου. Ἐπίσης εἰσῆχθη ὑποχρεωτικῶς ἡ διδασκαλία τῆς Ἰταλικῆς γλώσσης ἐπὶ τετράωρον κατ' ἑβδομάδα ἐμειώθησαν δὲ ἀντιστοίχως αἱ ὥραι διδασκαλίας τῶν Ἀρχαίων Ἑλληνικῶν καὶ τῆς Ἱστορίας τῆς Ἑλλάδος.

Ἐν τῶν δημοσίᾳς ὑπηρεσίᾳ τῶν Νήσων παρέμεινε, συνεπεῖα τῆς ἐπεμβάσεως τῆς Ἰταλικῆς Διοικήσεως ἀγνωστος ἢ ἀπὸ Μαΐου 1941 μέχρι λήξεως τῆς Ἰταλικῆς Κατοχῆς Ἑλληνικὴ Νομοθεσία. Πρέπει νὰ προστεθῆ, ὅτι ἐν τῶν Ὑπηρεσίᾳ ταύτας εἶχεν ἀπαγορευθῆ ἡ ἐπικοινωνία μετὰ τῆς Ἠπειρωτικῆς Ἑλλάδος. Ἰδρῦθη ἐπὶ πλέον Ἰταλικὴ Τράπεζα ἐν τῶν Ἰονίων Νήσοις. Ἐν τῇ Δημόσια Ταμεῖα ἐγκατεστάθησαν διευθυνταὶ ἢ διαχειρισταὶ Ἰταλοί. Τὰ ἑλληνικὰ χαρτόσημα καὶ γραμματόσημα ἀπεσύρθησαν τῆς κυκλοφορίας καὶ ἀντικατεστάθησαν διὰ χαρτοσήμων καὶ γραμματοσήμων Ἰταλικῶν. Ἐξ ἄλλου τὰ Δημόσια Ταμεῖα ἐφωδιάσθησαν δι' ἰταλικῶν διαχειριστικῶν βιβλίων.

Τὸ σύνολον τῶν μέτρων τούτων ἠρμηνεύθη, ὅτι προετοιμάζε τὴν πλήρη ἀποκοπὴν τῶν Ἰονίων Νήσων ἀπὸ τῆς λοιπῆς Ἑλλάδος καὶ ὅτι παρεσκεύαζε τὴν προσάρτησιν τούτων ἐν τῇ Ἰταλικῇ Κράτῳ.

Μετὰ τὴν συνθηκολόγησιν τῆς Ἰταλίας αἱ ἐν λόγῳ Νῆσοι ἐπικοινωνήσαν μετὰ τῆς λοιπῆς Ἑλλάδος. Ἐπίσης, κατόπιν διαταγῆς τοῦ Γερμανοῦ Ἀνωτάτου Στρατιωτικοῦ Διοικητοῦ ἤρθησαν οἱ ὑφιστάμενοι περιορισμοὶ ἐν τῶν συναλλαγῶν τῶν Ἰο-

νίων Νήσων μετὰ τῆς λοιπῆς Ἑλλάδος καὶ ἔκτοτε ἐκυκλοφόρει εἰς αὐτὰς τὸ ἑλληνικὸν νόμισμα. Πρὸς τοῦτο, διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 244140 τῆς 19 Ὀκτωβρίου 1943 διαταγῆς τοῦ Γενικοῦ Λογιστηρίου τοῦ Κράτους (Ἐπιχειρηματικῶν Οἰκονομικῶν) ἐδόθησαν ὁδηγίαι διὰ τὴν ἄρσιν ἐκ τῆς κυκλοφορίας τῆς ἰονικῆς δραχμῆς καὶ τῆς ἀντικαταστάσεώς της δι' ἑλληνικῶν δραχμῶν εἰς σχέσιν 1 δραχμῆς πρὸς 1 ἰονικὴν δραχμὴν. Πρέπει νὰ προστεθῆ, ὅτι εἰς τὴν Τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος, ἐκ τῆς ἀνταλλαγῆς κατὰ τὰ ἀνωτέρω τούτων, συνεκεντρώθησαν ἰονικαὶ δραχμαὶ ποσοῦ ἴσου πρὸς 3.297.137.054 δραχμάς.

Τὸ ποσὸν τοῦτο τῶν ἰονικῶν δραχμῶν προφανῶς δὲν βαρύνει ἐξ ὀλοκλήρου τὴν Ἰταλικὴν Κυβέρνησιν, ὡς συμβαίνει μὲ τὰς μεσογειακὰς δραχμάς, δεδομένου ὄντος, ὅτι τὸ ποσὸν τοῦτο δὲν ἀντιπροσωπεύει μόνον δαπάνας Κατοχῆς. Ἄν ληφθῆ ὑπ' ὄψιν, ὅτι τόσον τὰ ἔσοδα, ὅσον καὶ τὰ ἔξοδα τοῦ Δημοσίου εἰς τὰς Ἰονίους Νήσους εἶχον ἀναληφθῆ ὑπὸ τῆς Ἰταλικῆς Διοικήσεως, ἢ ἐκτίμησις τῶν ἐξόδων Κατοχῆς εἰς τὰς ἐν λόγῳ Νήσους δύναται νὰ προσδιορισθῆ μόνον ἐν συγκρίσει πρὸς τὰ πραγματοποιηθέντα ἔσοδα καὶ ἔξοδα κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς Κατοχῆς. Ὡς ἐκ τούτου ὅμως εἶναι δυνατόν νὰ γίνῃ δεκτόν, ὅτι αἱ δαπάναι Κατοχῆς δυνατόν νὰ εἶναι μικρότεροι τοῦ ἀνωτέρω μνημονευομένου ποσοῦ. Δὲν ἀποκλείεται — τοῦτο ὅμως ὀλιγώτερον δεχόμεθα — νὰ ἀντιπροσωπεύουν καὶ μεγαλύτερον ποσόν. Δὲν δυνάμεθα νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄψιν τὴν ἐξέλιξιν κατὰ μῆνα τῆς νομισματικῆς κυκλοφορίας εἰς τὰς Ἰονίους Νήσους κατὰ τὴν περίοδον τῆς Κατοχῆς των. Ὅπως δὴποτε δύσκολος εἶναι ἡ πραγματικὴ ἐκτίμησις τῶν ἐξόδων Κατοχῆς καὶ ἰδίως εἰς σταθερὸν νόμισμα, ὅταν ἀκόμη ληφθοῦν ὑπ' ὄψιν αἱ νομισματικαὶ συνθήκαι τῆς περιόδου τῆς Κατοχῆς.

Ἄλλαχού παρέχομεν τὰ στοιχεῖα καὶ συνολικὰ ποσὰ γενικῶς τῶν ἐξόδων Κατοχῆς ἐν Ἑλλάδι τόσον τῆς Γερμανίας, ὅσον καὶ τῆς Ἰταλίας, τὰ ὅποια κυρίως συνιστοῦν δάνειον τῆς Ἑλλάδος πρὸς τὰ δύο ταῦτα Κράτη, ἐπιφυλασσόμενοι νὰ ἐπανέλθωμεν ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου.

Ἀνωτέρω περιωρίσθημεν εἰς τὸ νὰ διατυπώσωμεν ἀπόψεις ὅσον ἀφορᾷ τὰ ἔξοδα Κατοχῆς τῶν Ἰταλικῶν Ἀρχῶν εἰς τὴν Ἐπτάνησον, μνημονεύοντες στοιχεῖα ἐπὶ τῶν ὁποίων βασιζόμεν τὰς ἐν λόγῳ ἀπόψεις ἡμῶν.

Ἐμνημονεύσαμεν ἐπίσης καὶ ἄλλα, ἰδίως οἰκονομικὰ μέτρα, τὰ ὅποια ἐλήφθησαν κατὰ τὴν περίοδον τῆς Κατοχῆς ὑπὸ τῶν Ἰταλικῶν Ἀρχῶν Κατοχῆς ἰδίως εἰς τὰς Ἰονίους Νήσους. Ἀποτελοῦν ἐν ἐπιπέδῳ οὐχὶ εὐχάριστον. Ἄλλ' εἰς τὴν ζωὴν τῶν λαῶν αἱ σχέσεις αὐτῶν δὲν πρέπει ἀποκλειστικῶς νὰ ἐπηρεάζωνται καὶ νὰ κρίνονται ἀπὸ τὰ ἐπιπέδω θλιβερῶν τιμῶν περιόδων, ἀλίτιες παρέρχονται. Καὶ διὰ τοῦτο τὰ ἐπιπέδω ταῦτα φρονιματίζουσιν τοὺς λαοὺς καὶ ἰδίως τὰς Κυβερνήσεις των. Ἡ Ἑλλάς καὶ ἡ Ἰταλία ἐκ τοῦ παρελθόντος αὐτῶν ἔχουσιν κοινὴν ὑψηλότεραν ἀποστολὴν καὶ κοινὸν χρέος πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα, ὡς δημιουργοὶ καὶ φορεῖς ἐνός πολιτισμοῦ, ὅστις διεμόρφωσε τὴν βᾶσιν καὶ τὸν κορμὸν τοῦ συγχρόνου Δυτικοῦ Πολιτισμοῦ. Ἄς ἀντλήσουν διδάγματα ἐκ τοῦ παρελθόντος καὶ ἐμπνεόμεναι ἄς συνεχίσουν, συνεργαζόμεναι πρὸς ἐκπλήρωσιν τῆς ὑψηλῆς αὐτῶν κοινῆς ἀποστολῆς, ἥτις συνίσταται εἰς τὴν διαφύλαξιν καὶ ἀνάπτυξιν τοῦ πολιτισμοῦ αὐτῶν, ὅστις ἀποτελεῖ τὰς ρίζας καὶ τὸν κορμὸν τοῦ συγχρόνου πολιτισμοῦ.

Γ' Αί κατά μήνα προκαταβολαί τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος πρὸς τὰς Ἱταλικὰς Ἀρχὰς Κατοχῆς

α') Γενικαὶ κρίσεις

Ἐξετάσωμεν ἤδη τὰς πρὸς τὰς Ἱταλικὰς Ἀρχὰς Κατοχῆς γενομένας κατὰ μήνα προκαταβολὰς, αἵτινες ὡς καὶ αἱ πρὸς τὰς Γερμανικὰς Ἀρχὰς Κατοχῆς γενομέναι προκαταβολαὶ ἀποτελοῦν ὀφειλὴν πρὸς τὴν Ἑλλάδα, χωρὶς ὅμως μέχρι τοῦδε νὰ ἔχη ἐπιτευχθῆ ἡ ρύθμισις αὐτῆς.

Ἰδιαίτερος μὲ ἔχουν ἀπασχολήσει εἰς τὴν συγγραφικὴν ἐργασίαν μου τὰ θέματα, τὰ ὁποῖα ἀνάγονται εἰς τὰς δανειακὰς σχέσεις τῶν Κρατῶν καὶ εἰδικώτερον τὸ φαινόμενον τῆς ἀφερεγγυότητος αὐτῶν. Ἀλλὰ ὀφείλομεν νὰ προσθέσωμεν, ὅτι ἂν τὰ θέματα ταῦτα, τὰ ὁποῖα περισσότερον ἀπησχόλησαν ἡμᾶς εἰς τὴν κατὰ τὸ ἔτος 1960 δημοσιευθεῖσαν ἐργασίαν μου ὑπὸ τὸν τίτλον «Τὸ Δημόσιον Χρέος τῆς Ἑλλάδος καὶ ἀπόψεις περὶ τοῦ διακανονισμοῦ του», ἦτις ἐβραβεύθη ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, προσήλκυσαν τὴν προσοχὴν ἡμῶν, τοῦτο συμβαίνει οὐχὶ διότι πρεσβεύομεν, ὅτι δὲν ἐπιβάλλεται ὁ σεβασμὸς τῶν δανειακῶν ὑποχρεώσεων τῆς ὑπὸ τῆς ὀφειλέτιδος χώρας. Ἀντιθέτως, ἔχομεν ἐντόνας τόνισαι, ὅτι ἡ δανειακὴ πολιτικὴ τῶν Κρατῶν ἐνδείκνυται νὰ κατευθύνεται ἀπὸ τὸ καθήκον τούτων πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν ἀνειλημμένων δανειακῶν ὑποχρεώσεων αὐτῶν. Πράγματι, ὁ σεβασμὸς τῶν δανειακῶν ὑποχρεώσεων, ἰδίως ὑπὸ τῶν Κρατῶν, μεταξὺ ἄλλων ἀποτελεῖ οὐσιώδη προϋπόθεσιν καὶ βᾶσιν πρὸς ἀνάπτυξιν τῆς δημοσίας πίστεως τῶν Κρατῶν. *Pacta sunt servanda*. Καὶ τὴν ἀρχὴν ταύτην κατ' ἐξοχὴν ἐπιβάλλεται νὰ σέβωνται τόσον τὰ κράτη, ἅτινα ἔχουν ἀνάγκην τῆς ἀρωγῆς τοῦ ἀλλοδαποῦ κεφαλαίου πρὸς ἀνάπτυξιν τῆς οἰκονομίας των, ὅσον καὶ τὰ κράτη, ἅτινα ὡς ἐκ τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεώς των δανεῖζον τὰς ὀλιγώτερον ἀνεπτυγμένας οἰκονομίας, διότι ἡ ἀθέτησις τυχόν τῶν πρὸς τὰς οἰκονομίας ταύτας ὀφειλῶν των ἐξασθενίζει περισσότερον τὴν οἰκονομίαν τῶν ὑπαναπτύκτων χωρῶν καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον παρωθεῖ αὐτὰς εἰς τὸ νὰ καταστοῦν ἀφερέγγυοι ἢ νὰ περιέλθουν εἰς κατὰστασιν ἀφερεγγυότητος.

Βεβαίως δὲν παραγνωρίζομεν, ὅτι τὰ θέματα τῆς ἀφερεγγυότητος τῶν κρατῶν, τῆς μὴ ἐκπληρώσεως δηλαδὴ τῶν ἀνειλημμένων ὑποχρεώσεων των, δὲν εἶναι ἀπλᾶ. Δι' ὃ ἐνδιαφέρουν κατ' ἐξοχὴν τοὺς μελετητὰς τοῦ διεθνοῦς δημοσίου δικαίου. Ἐνδιαφέρουν ὅμως καὶ τοὺς δημοσιονόμους καὶ τοὺς οἰκονομολόγους, ἰδίως δὲ κατὰ τὴν σύγχρονον περίοδον καὶ τοὺς ἀσχολουμένους μὲ τὰ προβλήματα περὶ τὴν δρᾶνῶσιν καὶ τὴν σταθερότητα τῆς παγκοσμίου οἰκονομίας. Διὰ τοῦτο ἰδιαίτερα προσοχὴ προσδίδεται γενικώτερον εἰς τὴν ἀρωγὴν τῶν ὀλιγώτερον προηγμένων οἰκονομικῶς κρατῶν, τῶν ὁποίων ἡ θέσις, ὡς εἶναι προφανές, καθίσταται ὅμως ἀσθενεστέρα, ὅταν ἀξιώσεις αὐτῶν, ἔχουσαι καὶ ἠθικὸν καὶ νομικὸν ἔρεισμα, δὲν ἰκανοποιοῦνται. Ἀνάλογος λοιπὸν εἶναι ἡ ἀξίωσις τῆς Ἑλλάδος ἔναντι ἰδίως τῆς Γερμανίας. Δι' ὃ τὸ θέμα τοῦτο ὑπεβάλλομεν εἰς ἔρευναν, ἐπιφυλασσόμενοι εἰς ἄλλην ἐργασίαν ἡμῶν νὰ ἐμφανίσωμεν ἀναλυτικῶς κατὰ μήνα καὶ τὰς προκαταβολὰς τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος καὶ πρὸς τὰς Γερμανικὰς Ἀρχὰς Κατοχῆς,

ὅπου ἢ ἐν λόγῳ πρὸς τὴν Ἑλλάδα θφειλῆ εἶναι σαφεστέρα, διότι τὴν ἀξίωσιν τῆς Ἑλλάδος δὲν ἐξασθενίζουσι παράγοντες, δικαιολογοῦντες ἀφερεγγυότητα τῆς θφειλέτιδος οἰκονομίας τόσον ἐκ νομικῶν, ὅσον καὶ ἐκ πραγματικῶν λόγων, συνδεομένων μὲ τὴν οἰκονομικὴν ἀδυναμίαν τῆς Γερμανίας καὶ Ἰταλίας πρὸς ἐκπλήρωσιν τῆς θφειλῆς των, ἥτις ἀπορρέει ἐκ διμεροῦς συμβάσεως, ἐκ τῆς ὁποίας ἰδίως ἡ Γερμανία κατέστη καὶ πλουσιωτέρα (1).

Ὁ καθηγητῆς Mario Pugliese εἰς τὴν προμνηθεῖσαν ἐργασίαν του ἐκτενωδῶς ἀσχολεῖται μὲ τὴν ἀνάλυσιν τῶν ὄρων, οἵτινες ἐφ' ὅσον συντρέχουν, ἐπιτρέπουσι τὴν μὴ συμμόρφωσιν τῆς θφειλέτιδος χώρας εἰς τὰς ἀνειλημμένας ὑποχρεώσεις αὐτῆς. Ἐν τούτοις, εἰς πᾶσαν περίπτωσιν, ὡς εἰδικώτερον ἀλλαχοῦ δεχόμεθα, τὸ κράτος εὐθύνεται, καθ' ὃ μέτρον κατέστη πλουσιώτερον. Ἡ πραγματικὴ ἀδυναμία αὐτοῦ εἰς ὠρισμένην περίδον πρὸς συμμόρφωσιν εἰς τὰς ἀνειλημμένας ὑποχρεώσεις του νομικῶς δὲν ἀπαλλάσσει τὸ κράτος πρὸς ἀθέτησίν των. Καθ' ὃ ὅμως ἀναπτύσσομεν εἰς ἐργασίαν ἡμῶν (2), τὸ κράτος ἐν περιπτώσει πραγματικῆς ἀδυναμίας του πρὸς συμμόρφωσίν του πρὸς ἀνειλημμένας ὑποχρεώσεις του δὲν παραβιάζει πολιτικῶς τοὺς κανόνας τῆς διεθνοῦς ἠθικῆς, ἐφ' ὅσον συνάμα δὲν ἀρνήται τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ὑποχρεώσεων τούτων κατὰ τὸ μέτρον τῆς ἰκανότητος πληρωμῆς αὐτοῦ καὶ ἰδίως καθ' ὃ μέτρον κατέστη πλουσιώτερον. Ἀλλὰ δὲν φρονοῦμεν, ὅτι ἐν προκειμένῳ συντρέχουν ἀνάλογοι ὄροι, ὅσον καὶ ἂν τὰ ἔξοδα Κατοχῆς ὑπῆρξαν ὑπέρογκα διὰ τὴν πτωχὴν οἰκονομίαν τῆς Ἑλλάδος. Κατωτέρω παρέχομεν τὰς κατὰ μῆνα γενομένας προκαταβολὰς πρὸς τὰς Ἰταλικὰς Ἀρχὰς Κατοχῆς.

β) Αἱ κατὰ μῆνα γενοόμεναι προκαταβολαὶ ὑπὸ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος εἰς τὰς Ἰταλικὰς Ἀρχὰς Κατοχῆς

Ἐμφανίζομεν εἰς τὸν ἀκόλουθον ὑπ' ἀριθ. 1 Πίνακα τὰς γενομένας προκαταβολὰς εἰς δραχμὰς ὑπὸ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος πρὸς τὰς Ἰταλικὰς Ἀρχὰς Κατοχῆς, ἐνῶ εἰς τὸν ὑπ' ἀριθ. 2 Πίνακα ὑπολογίζονται εἰς λίρας χρυσᾶς Ἀγγλίας.

1) Τὸ φαινόμενον τῆς ἀφερεγγυότητος τῶν Κρατῶν, τόσον εἰς τὴν νομικὴν, ὅσον καὶ εἰς τὴν πραγματικὴν ὄψιν αὐτοῦ, ἔχει ἀπασχολῆσαι τὴν ἐπιστήμην καὶ τὴν διεθνή νομολογίαν. Βλέπε σχετικῶς Π. Β. Δερτιλῆ, τὸ Δημόσιον Χρέος τῆς Ἑλλάδος καὶ ἀπόψεις περὶ τοῦ διακονοτισμοῦ του, Ἀθῆναι, 1960, σελ. 394 καὶ ἐπ. καὶ μνημονευομένην βιβλιογραφίαν. Ἀξία μνεῖας εἶναι ἡ ὑπὸ τὸν τίτλον νομικαὶ καὶ δημοσιονομικαὶ ἀπόψεις ἐπὶ τοῦ προβλήματος τῆς ἀθετήσεως τῶν ἐκ δημοσίων χρεῶν ὑποχρεώσεων εἰς τὰς ἐσωτερικὰς καὶ διεθνεῖς σχέσεις τῶν κρατῶν, Padova, 1936, ἐργασία τοῦ διασῆμου Ἰταλοῦ καθηγητοῦ Mario Pugliese, τὸν ὁποῖον τόσον προώρως ἀπώλεσεν ἡ ἐπιστήμη καὶ μακρὰν τῶν ὁρίων τῆς Ἰταλίας καὶ ἐξ αἰτίας τοῦ τότε ἐπικρατοῦντος φασιστικοῦ καθεστώτος ἐν Ἰταλίᾳ. Βλέπε ὁμοίως G. Jézé, Les defaillances de l'État, Cours professés à l'Académie du Droit International de La Haye, 1936, τ. III.

2) Πρβλ. Π. Β. Δερτιλῆ, *op. cit.*, σελ. 396. Ἀλλὰ προφανῶς ἡ συμπεριφορὰ τῶν Κρατῶν τοῦ Ἄξονος κατὰ τὴν περίδον τῆς Κατοχῆς γενικώτερον δὲν εἶναι σύμφωνος καὶ πρὸς τὸ Règlement de La Haye de 1899. Σχετικῶς βλέπε μεταξὺ ἄλλων: H. Bonfils, *Droit International Public*, Paris, 1914, σελ. 820, καὶ ἐπ. Σ τ. Σ ε φ ε ρ ι ἄ δ η, *Μαθήματα Δημοσίου Διεθνοῦς Δικαίου*, 1929, σελ. 392 καὶ ἐπ.

Πίναξ 1, εμφαινών τας καταβολάς εις τας 'Ιταλικάς 'Αρχάς Κατοχής

ΜΗΝΕΣ	Σύνολον καταβολών κατά μήνα εις δραχμάς παρά τῆς Ποσειδέως τῆς Ἑλλάδος	Εἰς βάρους Ἑλληνικοῦ Δημοσίου κατὰ τὴν 1) Συμφωνίαν τῆς Ρώμης καὶ 2) Συμφωνίαν 1-2.12.42 κλπ.	Εἰς βάρους Ἰταλικῆς Κυβερνήσεως κατὰ τὴν Συμφωνίαν τῆς Ρώμης	Εἰς βάρους Ἰταλίας κατὰ τὴν συμφωνίαν τῆς 1-2.12.42 καὶ λοιπὰς συμφωνίας (1)
1941				
ΑΥΓ.	1.500.000.000	1.500.000.000		
ΣΕΠΤ.	1.500.000.000	1.500.000.000		
ΟΚΤ.	500.000.000	500.000.000		
ΝΟΕΜ.	2.250.000.000	2.250.000.000		
ΔΕΚΕΜ.	1.840.000.000	1.840.000.000		
Σύνολον 1941 (α)	7.590.000.000	7.590.000.000		
1942				
ΙΑΝ.	1.030.000.000	750.000.000	280.000.000	
ΦΕΒΡ.	1.200.000.000	750.000.000	450.000.000	
ΜΑΡΤ.	1.300.000.000	750.000.000	550.000.000	
ΑΠΡ.	1.750.000.000	750.000.000	1.000.000.000	
ΜΑΪ-ΙΟΥΣ	1.750.000.000	750.000.000	1.000.000.000	
ΙΟΥΝ.	4.750.000.000	750.000.000	4.000.000.000	
ΙΟΥΛ.	2.750.000.000	750.000.000	2.000.000.000	
ΑΥΓ.	4.750.000.000	750.000.000	4.000.000.000	
ΣΕΠΤ.	6.000.000.000	750.000.000	4.000.000.000	
ΟΚΤ.	7.750.000.000	750.000.000	5.250.000.000	
ΝΟΕΜ.	4.250.000.000	4.000.000.000	7.000.000.000	250.000.000
ΔΕΚΕΜ.	11.500.000.000	2.913.825.000	—	8.586.175.000
Σύνολον 1942 (β)	48.780.000.000	14.413.825.000	25.530.000.000	8.836.175.000
Σύνολον (α+β)	56.370.000.000	22.003.825.000	25.530.000.000	8.836.175.000

IAN.	1943	14.000.000.000	2.624.550.000	4.708.783.334	6.666.666.666
ΦΕΒΡ.	»	12.500.000.000	2.168.325.000	3.665.008.333	6.666.666.667
ΜΑΡΤ.	»	12.500.000.000	2.491.200.000	3.342.133.333	6.666.666.667
Σύνολον Ι 3μήνου (Υ)		39.000.000.000	7.284.075.000	11.715.925.000	20.000.000.000
Σύνολον (αβγ)		95.370.000.000	29.287.900.000	25.530.000.000	20.000.000.000
ΑΠΡ.	1943	11.000.000.000	6.030.300.000		4.969.700.000
ΜΑΪΟΣ	»	14.364.000.000	6.085.755.000		8.278.245.000
ΙΟΥΝ.	»	25.085.422.000	6.519.352.500		18.566.069.500
Σύνολον ΙΙ 3μήνου (δ)		50.449.422.000	18.635.407.500		31.814.014.500
Γενικόν Σύνολον(α - δ)		145.819.422.000	47.923.307.500	25.530.000.000	51.814.014.500
ΙΟΥΛ.	1943	40.000.000.000	7.374.690.000		32.625.310.000
ΑΥΓ.	»	55.000.000.000	11.103.195.000		43.896.805.000
Σύνολον (ε)		95.000.000.000	18.477.885.000		76.522.115.000
Γεν. σύνολον (α - ε)		240.819.422.000	66.401.192.500	25.530.000.000	128.336.129.500

Κατά μήνα Σεπτέμβριον 1943 ἐπλήθην ἡ συνθηκολόγησις τῆς Ἰταλίας, ἔκτοτε δέ, ὡς ἦτο φυσικόν, συνεχίζονται μόνον αἱ καταβολαὶ πρὸς τὰς Γερμανικὰς Ἀρχὰς Κατοχῆς, ὡς περὶ τούτου γίνεται λόγος εἰς τὴν προμνησθεῖσαν μελέτην ἡμῶν « Ἀριθμοὶ καὶ Κεῖμενα τῶν ἐξόδων Κατοχῆς καὶ ἡ ἀξίωσις τῆς Ἑλλάδος », σελ. 21.

(1) Βλέπε σχετικὰς συμφωνίας εἰς προμνησθεῖσαν μελέτην ἡμῶν, σελ. 19 καὶ ἐπ., ὅπου γίνεται λόγος περὶ τῆς διακινώσεως τῆς ὑπ' ἀριθ. 408/8.1.43 καὶ τοῦ διακανονισμοῦ τῆς 18.5.43.

Πίναξ 2, εμφαινών τὰ ποσὰ εἰς δραχμὰς τοῦ πίνακος 2, ἅτινα μετατρέπονται εἰς χρυσὰς λίρας Ἀγγλίας

ΜΗΝΕΣ	Σύνολον καταβολῶν κατὰ μῆνα εἰς δραχμὰς παρὰ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος μετατραπείσας εἰς χρ. Λ.Α.	Εἰς βάρος τοῦ Ἑλληνικοῦ Δημοσίου κατὰ τῆς Ρώμης καὶ 2) συμφωνίαν 1-2. 12,42 κ.λ.π.	Εἰς βάρος ἰταλικῆς Κυβερνήσεως κατὰ τὴν συμφωνίαν τῆς 1-2.12.42, (2) καὶ τῆς 25.1.43 κ.λ.π. (3)	Εἰς βάρος ἰταλικῆς Κυβερνήσεως κατὰ τὴν συμφωνίαν τῆς 14.3.42 ἰσχυροῦσης ἀπὸ 1.2.42	
ΑΥΓ. 1941	143.431	143.341			
ΣΕΠΤ. »	119.427	119.427			
ΟΚΤ. »	23.417	23.417			
ΝΟΕΜ. »	80.616	80.616			
ΔΕΚΕΜ. »	91.278	91.278			
	458.169	458.169			
ΙΑΝ. 1942	44.132	32.136	11.996		
ΦΕΒΡ. »	44.993	28.120	16.873		
ΜΑΡΤ. »	38.753	22.358	16.395		
ΑΠΡ. »	34.656	14.852	19.804		
ΜΑ·Ι·ΟΣ »	29.578	12.676	16.902		
ΙΟΥΝ. »	58.502	9.237	49.265		
ΙΟΥΛ. »	22.379	6.103	16.276		
ΑΥΓ. »	24.385	3.850	20.535		
ΣΕΠΤΕΜ. »	27.909	3.489	24.420		
ΟΚΤ. »	22.054	2.134	19.920		
ΝΟΕΜ. »	15.943	15.005	—	938	
ΔΕΚΕΜ. »	77.042	19.520	—	57.522	
Σύνολον 1942 (β)	440.326	169.480	212.386	58.460	
Γενικὸν Σύνολον (α+β)	898.495	627.649	212.386	58.460	
ΙΑΝ. 1943	96.872	18.160	32.582	46.130	
ΦΕΒΡ. »	92.565	16.057	27.140	49.368	
ΜΑΡΤ. »	76.843	15.314	20.546	50.983	
ΑΠΡ. »	63.757	34.952	—	28.805	
ΜΑ·Ι·ΟΣ »	58.941	24.972	—	33.969	
ΙΟΥΝ. »	81.025	21.057	—	59.968	
ΙΟΥΛ. »	124.961	23.039	—	101.922	
ΑΥΓ. »	152.820	30.851	—	121.969	
ΣΕΠΤ. »	—	—	—	—	
ΟΚΤ. »	—	—	—	—	
ΝΟΕΜ. »	—	—	—	—	
Σύνολον 1943 (γ)	747.784	184.402	80.268	483.114	
Γενικὸν σύνολον (α+β+γ)	1.646.279 *	812.051	212.386	138.628	483.114

- 1) Βλέπε μελέτην ἡμῶν Ἀριθμοὶ καὶ Κείμενα τῶν ἐξόδων Κατοχῆς καὶ ἡ ἀξίωσις τῆς Ἑλλάδος, σελ. 11 καὶ ἐπ.
- 2) Βλέπε προμνηθεῖσαν μελέτην ἡμῶν εἰς σελ. 16 καὶ ἐπ.
- 3) Βλέπε προμνηθεῖσαν μελέτην ἡμῶν εἰς σελ. 19 καὶ ὑποσ. 10, ὡς καὶ σελ. 21.
- 4) Αἱ καταστραφεῖσαι διὰ πυρὸς μεσογειακαὶ δραχμαὶ συνολικοῦ ποσοῦ 3.659, 7 ἑκατ. μετετράπησαν εἰς λίρας μὲ τὴν μέσην τιμὴν λίρας κατὰ τοὺς μῆνας Μάιον καὶ Ἰουνιον καθ' ὅς ἐτέθησαν αὐταὶ εἰς κυκλοφορίαν. Ἡ μέση αὐτῆ τιμὴ εἶναι : $(3750+4900) : 2 = 4325$ καὶ συνεπῶς μετατρέπονται εἰς $(3659766480 : 4325) 846.189$ λίρας Ἀγγλίας χρυσᾶς.

Δ' Αἱ δαπάναι τῶν Ἀρχῶν Κατοχῆς πραγματοποιηθεῖσαι διὰ τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους

α') Γενικαὶ ἀπόψεις

Ἴνα ἔχωμεν πληρεστέραν εἰκόνα τῶν δαπανῶν τῶν Ἀρχῶν Κατοχῆς, πρέπει νὰ περιλάβωμεν ἐπὶ πλεόν καὶ τὰς πραγματοποιηθείσας δαπάνας διὰ τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους. Βεβαίως δὲν εἶναι εὐχερῆς ὁ ὑπολογισμὸς τούτων, διότι ἄλλως τε καὶ ἡ κατηγορία αὕτη τῶν δαπανῶν τῶν Ἀρχῶν Κατοχῆς ἀντιμετωπίσθη διὰ τῆς ἐκδόσεως πληθωρικοῦ χαρτονομίσματος, ὑπερ ἐβάρυνε τὸν παρὰ τῇ Τραπεζῇ τῆς Ἑλλάδος χρεωστικὸν λογαριασμὸν τοῦ Δημοσίου. Δι' ὃ καὶ αὐταὶ ἐπέδρασαν ἐξ ἴσου πληθωρικῶς ἐπὶ τῆς νομισματικῆς κυκλοφορίας.

Αἱ δαπάναι αὐταὶ ἐμφανίζονται εἰς τὸν πίνακα 3 καὶ 4. Ὁ Πίναξ 4 ἐμφανίζει τὰς ἐν λόγῳ δαπάνας εἰς χρυσᾶς λίρας Ἀγγλίας (1).

Διευκρινίζομεν, ὅτι τὰ ἐμφανιζόμενα ποσὰ εἰς τοὺς δύο ἐν λόγῳ πίνακας ἀφοροῦν δαπάνας διὰ προμηθείας καὶ δι' ἐκτέλεσιν ἔργων διὰ λογαριασμὸν τῶν Ἀρχῶν Κατοχῆς. Τὰ ποσὰ ταῦτα εἶναι διάφορα τῶν χρηματικῶν ποσῶν, τὰ ὁποῖα κατεβάλλοντο εἰς δραχμὰς εἰς τὰς Ἀρχὰς Κατοχῆς ὑπὸ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος κατ' ἐντολὴν τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως εἰς ἐκτέλεσιν τῆς Συμφωνίας τῆς Ρώμης τῆς 14 Μαρτίου 1942 καὶ τῶν μετέπειτα διακανονισμῶν, οἵτινες ἐτροποποίησαν τὴν προμηθεύσαν Συμφωνίαν τῆς Ρώμης. Ἡ Ἑλλάς ἀνέλαβεν ἀκόμη τὰς δαπάνας λόγῳ μισθώσεως ἐπιτεταγμένων ἀκινήτων διὰ τὴν στέγασιν τῶν στρατευμάτων τῶν δύο Χωρῶν, Ἰταλίας καὶ Γερμανίας. Ὁρίζετο ὅτι αἱ δαπάναι αὐταὶ δὲν θὰ ὑπερέβαινον κατὰ μῆνα τὸ ποσὸν τῶν 190 ἑκατομυρίων ἀξίας δραχμῶν μηνὸς Μαρτίου 1942, ἀυξανόμενον δὲ ἐπὶ τῇ βάσει κινητῆς κλίμακος μὲ ἀνώτατον ὄριον 1 δισεκατομύριον δραχμῶν. Εἰς τὸ ποσὸν τοῦτο τῆς δαπάνης ἡ μὲν Γερμανία μετεῖχε κατὰ ποσοστὸν $\frac{6}{10}$, ἡ δὲ Ἰταλία κατὰ ποσοστὸν $\frac{4}{10}$.

Ἀνελαμβάνοντο δὲ καὶ αἱ δαπάναι διαρρυθμίσεως τῶν διαμερισμάτων καὶ πᾶσα ἄλλη σχετικὴ δαπάνη, ὡς καὶ τὰ ἔξοδα τῶν μεταφορῶν διὰ σιδηροδρόμου.

Αἱ περὶ ὧν ὁ λόγος ἀνωτέρω δαπάναι ἐχρηματοδότην ἐπίσης καὶ προμηθείας τῶν στρατευμάτων τοῦ Ἀξονος, ἅτινα διεξῆγον πόλεμον εἰς τὴν Αἴγυπτον, ὡς ἄλλωστε καὶ κατὰ μίαν ἀναλογίαν καὶ αἱ εἰς δραχμὰς προκαταβολαὶ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον δὲν ἔπαυον καὶ αὐταὶ κατὰ μεγάλην ἀναλογίαν νὰ συνιστοῦν ἐμπορικὸν χρέος τῶν Κρατῶν τοῦ Ἀξονος πρὸς τὴν τότε πάσχουσαν Ἑλληνικὴν Οἰκονομίαν, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν ἦντλον πόρους πρὸς διεξαγωγὴν τοῦ πολέμου. Δὲν προτιθέμεθα νὰ χαρακτηρίσωμεν τὴν μέχρι τοῦδε μὴ ρυθμισιν γενικώτερον τοῦ ἐν λόγῳ χρέους πρὸς τὴν Ἑλλάδα ὡς φαινόμενον ἀφερεγγυότητος, διότι ὡς εἰς τὴν προμηθεύσαν ἐργασίαν του παρατηρεῖ ὁ καθηγητῆς Mario Pugliese, ἡ ἀφερεγγυότης τοῦ Κράτους δὲν εἶναι ἀπόλυτος, ἀλλὰ σχετικὴ ἔννοια, ἡ ὁποία πρέπει νὰ συσχετίζεται πρὸς τὰς ἐπικρατούσας θεωρίας καὶ ἐκδηλώσεις περὶ διεθνοῦς ἠθικῆς, ὡς καὶ μὲ τὰς γενικὰς ἀρχὰς τοῦ δημο-

1) Βλέπε κατωτέρω Πίνακας 3 καὶ 4.

σίου διεθνούς δικαίου, τὰς ἰδιαζούσας εἰς ὠρισμένην ἱστορικὴν ἐποχὴν. Εἶναι ἕμως σαφὴς ἐν προκειμένῳ ἡ ὀφειλὴ πρὸς τὴν Ἑλλάδα, διότι συντρέχουν ὑπὲρ τῆς ἀξιώσεως αὐτῆς οὐχὶ μόνον τυπικοὶ λόγοι, οἵτινες ἐπὶ χρηματικῶν διαφορῶν μεταξὺ Κρατῶν σχεδὸν πάντοτε διαφέρουν, ἀλλ' ἀκόμη οὐδὲ δικαιολογοῦν τὴν μὴ ρύθμισιν τοῦ χρέους τούτου πρὸς τὴν Ἑλλάδα καὶ πραγματικὰ καταστάσεις, ἰδίως δημοσιονομικῆς φύσεως, αἵτινες ὑπὸ ὠρισμένης συνθήκας ὀδηγοῦν εἰς τὴν ἀναστολὴν ὀφειλῆς Κράτους, καίτοι αὕτη τυπικῶς ὑφίσταται, διότι εἰς τὴν κρινομένην ὀφειλὴν τὸ κράτος ἐπὶ πλέον κατέστη πλουσιώτερον. Καὶ πράγματι ἀνεπίτρεπτος ἦτο ἡ συμπεριφορὰ τῶν Δυνάμεων τοῦ Ἄξονος, ὅπως ἐπιβάλλουν καὶ δυσβαστάκτους δαπάνας Κατοχῆς καὶ δὴ πάσης μορφῆς εἰς βάρος τῆς Ἑλλάδος, ἐφ' ὅσον πρὸς ὄφελος αὐτῶν καὶ πρὸς συγκράτησιν τῆς ἀξίας τῶν ἐθνικῶν νομισμάτων των προεκάλεσαν ὀγκώδη πληθωρισμὸν εἰς τὴν κατεχομένην Ἑλλάδα, ὅστις ἐξήθρωσε καὶ ἐξεμηδένισε τὰ ἔσοδα τοῦ Προϋπολογισμοῦ τῆς. Καὶ συνεπῶς τούτων ἐκμηδενισθέντων δὲν ἦτο ἐπίτρεπτον νὰ ἀντιμετωπίσῃ ἡ πτωχὴ Ἑλλάς δαπάνας Κατοχῆς, ἐφ' ὅσον ἐπὶ πλέον δὲν ἀφεώρουν μόνον τὴν ἀσφάλειαν εἰς τὸ κατεχόμενον ἔδαφός τῆς.

Καὶ πράγματι ὁ συνεχὴς καὶ ὀγκώδης πληθωρισμὸς ἐκμηδενίζει τὴν πραγματικὴν ἀπόδοσιν τῆς φορολογίας καὶ ὀδηγεῖ οὐχὶ ἀπλῶς εἰς τροποποίησιν τῶν φορολογικῶν βαρῶν, ἀλλὰ ὀδηγεῖ τελικῶς εἰς τὴν ἀδυναμίαν καταρτίσεως Προϋπολογισμοῦ καὶ τὴν ἀναστολὴν τῆς ἐπιβολῆς ἰδίως τῶν ἀμέσων φόρων. Τὸ φαινόμενον τοῦτο κατέστη ἐκδηλον τόσον ἐν Γερμανίᾳ κατὰ τὸν ἀ' παγκόσμιον πόλεμον, ὅσον καὶ κατὰ τὸν β' παγκόσμιον πόλεμον καὶ ἰδίως κατὰ τὴν περίοδον τῆς Κατοχῆς ἐν Ἑλλάδι (1), ὅπου ὁ πληθωρισμὸς ὑπῆρξε ἀθέτητος ἢ ὅσον εἰς οἰανδήποτε ἄλλην κατεχομένην Χώραν, δὲν ὑπῆρξε.

Ἄλλὰ ἵνα ἔχωμεν σαφεστέραν ἰδέαν τῶν ἐξόδων Κατοχῆς, ἐπιβάλλεται νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν καὶ τὰ περὶ λειτουργίας τῶν δύο ἐτοιρειῶν, τῆς Degriges (Γερμανικῆς) καὶ τῆς S.A.C.I.G. (Ἰταλικῆς), αἵτινες συνεστήθησαν κατὰ τὸ 1942.

β') Ἀνάλυσις τῶν ἐν λόγῳ κατὰ μῆνα διὰ τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους δαπανῶν τῶν Ἀρχῶν Κατοχῆς

Ἐμφανίζομεν κατὰ μῆνα τὰς ἐν λόγῳ δαπάνας τῶν Ἀρχῶν Κατοχῆς εἰς δραχμάς εἰς τὸν ἀκόλουθον Πίνακα ὑπ' ἀριθ. 4, μετατρέπομεν δὲ ταύτας εἰς λίρας Ἀγγλίας χρυσᾶς εἰς τὸν ἐν συνεχείᾳ Πίνακα ὑπ' ἀριθ. 3.

Ὁφείλομεν νὰ προσθέσωμεν ἕμως, ὅτι δὲν ἀναγράφομεν στοιχεῖα τῶν ἐν λόγῳ δαπανῶν πέραν τοῦ μηνὸς Ἰουνίου 1944, διότι δὲν κατέστη δυνατόν νὰ ἀνεύρωμεν. Δι' ὃ καὶ παραθέτομεν τοὺς ἀκολουθοῦντας πίνακας, ἔχοντες συνάμα τὴν γνώμην ὅτι εἶναι μεγαλύτεραι, ἀλλὰ καὶ ὀλίγον ἀπέχουν τῆς πραγματικότητος.

1) Πρβλ. σχετικῶς M. R o b e r t, Depréciation de la monnaie et équilibre budgétaire, (étude sur les Finances Allemandes, 1921 - 22), Paris 1926, Π. Β. Δ ε ρ τ ι λ ῆ, Σύστημα Δημοσίας Οἰκονομικῆς, τ. Α', σελ. 374 καὶ αὐτόθι βιβλιογραφίαν.

**Πίναξ 3, ἐμφαίνων τὰς δαπάνας διὰ τοῦ Προϋπολογισμοῦ, περὶ ὧν
δ Πίναξ 4 μετατρεπομένων τῶν δραχμῶν εἰς χρυσᾶς λίρας Ἀγγλίας**

ΜΗΝΕΣ		Γερμανικῶν Ἀρχῶν	Ἰταλικῶν Ἀρχῶν	Ἀκαθόριστα	Σύνολον
Ἔτος	1941			1.184.700	1.184.700
ΙΑΝ.	1942				
ΦΕΒΡ.	»			166.528	166.528
ΜΑΡΤ.	»				
ΑΠΡ.	»				
ΜΑ-Ι-ΟΣ	»			139.330	139.330
ΙΟΥΝ.	»				
ΙΟΥΛ.	»	19.431	25.604	11.653	56.688
ΑΥΓ.	»	24.914	3.880	6.798	55.592
ΣΕΠΤ.	»	22.346	27.932	12.906	63.184
ΟΚΤ.	»	19.620	38.438	—	58.058
ΝΟΕΜ.	»	6.785	5.156	—	11.941
ΔΕΚΕΜ.	»	23.163	14.147	—	37.310
συμπλ. ΝΟΕΜ. καὶ ΔΕΚΕΜ.	»	3.597	4.489	—	8.086
Σύνολον (α)		119.856	139.646	1.521.915	1.781.417
ΙΑΝ.	1943	11.757	29.219	58.627	99.603
ΦΕΒΡ.	»	18.497	17.689	43.275	79.461
ΜΑΡΤ.	»	31.065	24.870	30.399	86.334
ΑΠΡ.	1943	24.696	23.899	42.523	91.118
ΜΑ-Ι-ΟΣ	»	36.921	19.540	24.655	81.116
ΙΟΥΝ.	»	25.741	20.378	23.388	69.507
ΙΟΥΛ.	»	33.968	21.308	69.866	125.142
ΑΥΓ.	»	29.634	19.351	71.852	120.837
ΣΕΠΤ.	»	37.144	6.574	48.389	102.107
ΟΚΤ.	»	112.544	2.171	133	114.828
ΝΟΕΜ.	»	91.287	5.630	1.716	98.633
ΔΕΚΕΜ.	»	145.357	1.617	502	147.476
Σύνολον (α+β)		598.611	202.246	415.305	1.216.162
ΙΑΝ.	1944	101.433	1.547	58	103.058
ΦΕΒΡ.	»	81.731	612	—	82.343
ΜΑΡΤ.	»	41.183	274	6.022	47.479
ΑΠΡ.	»	50.911	415	12	51.338
ΜΑ-Ι-ΟΣ	»	32.873	375	20	33.268
ΙΟΥΝ.	»	72.507	105	—	72.612
Σύνολον (γ)	»	380.658	3.328	6.112	390.098
Γεν. σύνολον		1.099.129	345.220	1.943.332	3.387.681

Διὰ τὴν μετατροπὴν εἰς χρυσᾶς λίρας Ἀγγλίας ἐλήφθη ὑπ' ὄψιν ἡ μέση κατὰ μῆνα τιμὴ χρ. λίρας τῆς ἐλευθέρας ἀγορᾶς. Εἰς ποσά, ἀναφερόμενα εἰς μεγαλύτερα τοῦ μηνὸς χρονικὰ διαστήματα, ἐλήφθη ἡ μέση τιμὴ τῆς χρυσῆς λίρας διὰ τὸ χρονικὸν διάστημα, εἰς δ' ἀναφέρονται τὰ ποσά, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν μέσων μηνιαίων τιμῶν. Ἰπενθυμίζομεν, ὅτι εἰς τὴν προμνησθεῖσαν ἐργασίαν ἡμῶν, ἐν σελ. 25, αἱ ἐν λόγῳ δαπάναι ὑπολογίζονται εἰς 3.444.000 λίρας Ἀγγλίας χρυσᾶς, διότι ἀναφέρονται εἰς μεγαλύτερον χρόνον.

ΙΑΝ.	1943	1.699.419.148	4.222.674.645	8.472.723.362	14.394.517.155
ΦΕΒΡ.	"	2.497.818.438	2.388.741.315	5.843.828.286	10.730.358.039
ΜΑΡΤ.	"	5.053.416.464	4.045.570.685	4.944.984.458	14.043.971.607
ΑΠΡ.	"	4.260.879.231	4.123.305.078	7.336.469.429	15.720.653.788
ΜΑΪ-ΙΟΣ	"	8.997.765.524	4.761.933.108	6.008.510.549	19.768.209.181
ΙΟΥΝ.	"	7.969.265.655	6.308.919.040	7.241.039.438	21.519.22.133
ΙΟΥΛ.	"	10.873.009.363	6.820.630.252	22.364.029.663	20.057.669.278
ΑΥΓ.	"	10.665.399.959	6.694.512.204	25.859.363.917	53.489.276.080
ΣΕΠΤ.	"	15.830.851.920	7.063.656.385	20.623.504.616	43.518.012.921
ΟΚΤ.	"	81.594.180.592	1.574.211.923	82.000.000	83.250.392.515
ΝΟΕΜ.	"	116.041.838.409	7.156.319.520	2.181.304.304	125.379.462.233
ΔΕΚΕΜ.	"	224.092.668.524	2.492.632.119	773.800.000	227.359.100.643
Σύνολον (α + β)		514.532.054.221	89.653.031.684	147.285.059.153	751.470.145.058
ΙΑΝ.	1944	303.793.195.305	4.632.368.634	175.000.000	308.600.563.939
ΦΕΒΡ.	"	442.207.663.353	3.312.336.366	—	445.519.999.719
ΜΑΡΤ.	"	605.010.603.773	4.032.453.534	88.474.000.000	697.517.057.307
ΑΠΡ.	"	1.758.187.452.679	14.342.440.943	400.000.000	1.772.929.893.632
ΜΑΪ-ΙΟΣ	"	3.008.554.953.922	34.277.444.665	1.800.000.000	3.044.632.398.585
ΙΟΥΝ.	"	8.943.750.997.863	12.900.174.360	30.000.000	8.956.681.172.223
Σύνολον γενικών		15.576.036.921.116	163.150.250.184	288.164.059.153	15.977.851.230.453

Ε' Άλλα σχετικά αναλυτικά στοιχεία

Πλεϊστα θέματα ανακύπτουν περί τὰ στοιχεῖα, ἅτινα σχετίζονται μετὰ τὰς γενομένης δαπάνης ὑπὲρ τῶν Ἀρχῶν Κατοχῆς καὶ τὰς πρὸς αὐτάς χορηγηθείσας προκαταβολὰς ὑπὸ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος. Περιοριζόμεθα ἤδη νὰ ὑπομνήσωμεν, ὅτι αἱ καταστραφεῖσαι μεσογειακαὶ δραχμαί, περί τῶν ὁποίων γίνεται μείναι εἰς τὴν προμνησθεῖσαν μελέτην ἡμῶν εἰς σελ. 22 καὶ 24, ἀναλύονται ὡς ἀκολούθως εἰς δραχμὰς :

Ἰούνιος	1942		1.200.000.000
Ἰούλιος	»		219.000.000
Αὐγουστος	»		433.100.000
Σεπτέμβριος	»		166.700.000
Ὀκτώβριος	»		297.877.300
Νοέμβριος	»		384.509.180
Δεκέμβριος	»		1.580.000
Σύνολον			2.702.766.480
Ἀπρίλιος	1943		545.000.000
Μάιος	»		100.000.000
Σεπτέμβριος	»		312.000.000
Γενικὸν σύνολον			3.659.766.480

Ἐξ ἄλλου, αἱ πραγματοποιηθεῖσαι εἰσπράξεις διὰ τῆς ἐταιρείας S.A.C.I.G. ἀναλύονται ὡς ἀκολούθως εἰς δραχμὰς :

Αὐγουστος	1943		3.000.000.000
Σεπτέμβριος	»		7.300.000.000
Ὀκτώβριος	»		1.700.000.000
Σύνολον	»		12.000.000.000
Μάιος	1944		12.000.000.000
Γενικὸν Σύνολον			24.000.000.000

Περὶ τῶν Ἐταιρειῶν, περὶ τῶν ὁποίων γίνεται λόγος ἀνωτέρω, ὡς καὶ ἀναλυτικώτερον περὶ τῶν κατὰ μῆνα προκαταβολῶν πρὸς τὰς Γερμανικὰς Ἀρχὰς Κατοχῆς θὰ ἀσχοληθῶμεν εἰς ἐτέραν ἰδίαν μελέτην.